

19911

Rozdělení Moravy

na obvody plemenné.

Na peal

Diplom. agron. BASIL MACALIK

professor zem. střední hospodářské školy v Přerově.

Rozdělení Moravy na obvody plemenné.

Napeal

Diplom. agron. BASIL MACALÍK,
professor zemské střední hospodářské školy v Přerově.

V PŘEROVĚ 1897.

Knihtiskárna a kamenotiskárna společenstva.

Nákladem spisovatele.

I.

Ústřední výbor c. k. morav. hospodářské společnosti usnesl se ve svém sezení dne 8. února 1897, aby se sezvala anketa sestávající: ze spolupracovníků díla „O plemenech skotů na Moravě“, většího počtu členů hospodářské společnosti a zemských kočujících učitelů. Anketa raditi se měla o rozdělení Moravy na obvody plemenné.

Anketa sešla se dne 3. března v místnostech hospodářské společnosti. Anketě předsedal místopředseda c. k. moravské hospodářské společnosti prof. Dr. Z o e b l, z pozvaných pánů přítomni byli

pánové: ředitel Kolb z Nového Jičína, prof. Macalík z Přerova, ředitel Hoch z Velké Mezeříče, c. k. zemský zvěrolékař Rudovský, ředitel Maresch z Římařova, zemští polní kazatelé Stanka a Liska. Anketa tato usnesla se jednomyslně na návrhu o zřízení obvodů plemenných na Moravě, jak na jiném místě o tom zmínku činíme.

Návrhy ankety předloženy shromáždění delegátů c. k. moravské společnosti hospodářské dne 22. března 1897. Ku schůzi delegátů pozváni také zmínění spolupracovníci na díle o plemenech skotu na Moravě.

V schůzi této předsedal rovněž pan prof. Dr. Zoebler a přítomni byli mimo jiné též zástupce c. k. ministerstva orby pan baron Schwarz a zástupce c. k. místodržitelství p. hrabě Pötting-Persing.

O otázce: „Rozdělení Moravy v plemenné obvody dobytčí“ nastala čilá debata, které se účastnili pánové Dr. Perek, c. k. zemský zvěrolékař Rudovský, prof.

B. Macalík, člen ústředního výboru J. Vaniček a delegát Špringer. Po vyčerpání debaty učinili čeští delegáti k návrhu p. Dr. Perka následující prohlášení:

„Sbor delegátů hosp. spolků prohlašuje, že nelze markrabství moravské bez poškození obecného hospodářského rozkvětu k docílení zvelebení chovu dobytka hovězího rozdělití v obvody užitkové a v obvody plemenné, poněvadž chov dobytka hovězího ve všech částech země stejně důležitým jest, všude se dostatečné podmínky existenční nalézají a za vydatné podpory ve všech krajích zdokonalen býti může a to tím více, ano přesné vymezení obvodové vůbec provéstí se nedá“.

Hlasy českých delegátů prohlášení toto přijato a zamítnuty tím zároveň návrhy ankety.

Měl jsem příležitost do debaty rovněž zasáhnouti, omezil jsem se však pouze na nejnutnější prohlášení, poněvadž jsem byl přesvědčen, že při tak rozčilující de-

batě klidná úvaha o tomto předmětu možná nebyla. Přesvědčen však o důležitosti obvodů plemenných, odhodlal jsem se ku zvláštní úvaze o předmětu tomto, kterou jsem uveřejnil v „Hospodáři Moravském“ v číslech 11., 12. a 13. Aby mimo čtenářů tohoto listu, též širší veřejnost o otázce této informovati se mohla, dovoluji si vydati úvahu tuto s doplňky též ve zvláštním otisku. **Jediným vodítkem při sepsání úvahy té, byla mi láska ku chovu našeho domácího hovězího dobytka a podaří-li se mě širší naší veřejnosti přesvědčiti o důležitosti zařízení obvodů plemenných, a dojde-li ku jejich zřízení jsem přesvědčen, že učiněn bude důležitý krok ku zvelebení našeho skotu.**

Brožurce této přikládám zároveň mapku v barvotisku provedenou, kterouž pan zemský zvěrolékař Rudovský na základě usnesení ankety provésti nechal a ochotně ku brožurce připojiti dovolil.

V Přerově v květnu 1897.

II.

Návrhy ankety na rozdělení Moravy na obvody plemenné.

Dříve než došlo k řešení vlastního úkolu, zodpovídali členové ankety některé otázky, které jim předložil referent pan zemský zvěrolékař Rudovský. Otázky ty byly následující:

1. **Jest chov skotu ve všech částech Moravy stejně důležit?** O otázce té nerozpředla se ani žádná debata a zodpověděna jednohlasně záporně. Kdo poměry moravské zná, nalezne skutečně rozdíly v chovu hovězího dobytka na Moravě.

Jsou jisté kraje, které jsou odkázány pouze na odchov dobytka, které nemohou ani dostatek obilí pro domácnost vypěstovati a většinou se živí zemáky a chlebem, z velké části připraveným z mouky koupené, z peněz ztržených za dobytek a výrobky mlékařské. Dokladem k tomu jsou chudé kraje karpatské vysočiny. Oproti tomu jsou úrodné kraje ve střední Moravě u nichž jest cukrovka a ječmen hlavní plodinou a plodin chlebových jest dostatek, kdežto hovězí dobytek jen v takovém nepatrném počtu se nalézá, aby pro domácnost zrovna dostatek mléka se opatřilo. Kraje ty velmi málo dobytka odchovají, následkem čehož jsou nuceny dokupovati užitkový dobytek z krajů jiných ano i z cizích zemí. Tak lze zejména v okresu Vyškovském, Prostějovském a Konickém, pozorovati neobyčejný přívoz polských krav.

Ačkoliv v zájmu pokroku v chovu dobytka si přejeme, by chov skotu po celé Moravě nabyl stejné důležitosti, nemohli

jsme otázku tu vzhledem ku faktickým poměrům jinak zodpovídati nežli záporně.

Následkem odpovědi této byla vlastně zodpovídána současně druhá otázka totiž:

2. Možno-li rozeznávat obvody dobytka plemenného a obvody dobytka užitkového. Otázka tato nedá se již tak určitě zodpověděti jako otázka první. Okresů takových v nichž by nebylo žádného odchovu, kde by byl tedy jedině dobytek užitkový na Moravě není. Pravda ale jest, že jsou okresy, které z velké části odchovávají mladý dobytek a okresy, kde jest velmi málo odchovu, a hlasováním pro rozlišení obvodů užitkových a plemenných, dán vlastně jen výraz pro celkové rozdíly v chovu dobytka na Moravě.

3. Dle jakých zásad přidělovány mají býti okresy obvodům plemenným a užitkovým? Referent p. zemský zvěrolékař navrhl následující znaky:

1) Zdali se hovězí dobytek v tom kterém kraji osvědčil a dělností vyniká.

2) Zdali se z kraje toho do jiných krajů odprodává.

3) Jaký jest poměr mladého dobytka ku kravám.

4) Množství dobytka počítané na jednotku plochy hospodářsky užitě.

5) Jak mnoho plochy se věnuje pícním plodinám.

6) Dovoz a přívoz dobytka, dobytčí trhy.

Jako pomůcku k tomu vydal p. zemský zvěrolékař Rudovský brožurku,*) která p. členům ankety k použití dána.

K těmto znakům navrhl pisatel těchto řádků ještě následující znaky:

7) Jsou-li v okresu nebo kraji družstva pro chov dobytka?

8) Odbývají-li se tam výstavy plemenného dobytka?

*) Die Verhältnisse der Rindviehzucht in Mähren von J. Rudovský Brunn 1896. Verlag der k. k. mährischen Landwirtschafts-Gesellschaft.

Navrhovatel kladl zejména důraz na družstva pro chov dobytka, neboť tato povstala zajiště za účelem zvelebení chovu dobytka. V kraji, kde jest družstvo pro chov dobytka, samo sebou musí být odchov mladého dobytka. Takové družstvo pro chov dobytka tvoří vlastně samo pro sebe zamýšlený obvod plemenný. Návrh tento, jakož i druhý týkající se výstav plemenného dobytka, přijat rovněž jednohlasně, neboť výstavy plemenného dobytka mohou povstati jediné v kraji, kdež jest odchov.

Při ustanovování obvodů plemenných musíme míti předně na mysli, že **obvodem plemenným** vyrozumívá se souhrn okresů takových, v nichž odchovává se dobytek stejnorodý, téhož plemene nebo rásu. Jest to pojem geografický, pojem kraje, v němž jsou stejné podmínky životní pro ten který druh zvířecí. Tím, že zařízeny měly býti obvody plemenné, **měly se tedy stanoviti obvody, v nichž by se to neb ono plémě, ten neb onen kmen neb rás odchovávali**

měl. Obvody ty neměly býti nikterak nucené, nýbrž mělo býti dáno jednotlivým spolkům, po případě obcím na vůli, aby si buď zvolili plémě zvířat, nebo se rozhodli ku kterému obvodu by se připojiti chtěli. Za nucené však prohlásila anketa, že jestliže se jedenkrátě spolek pro jedno plémě rozhodl, by při něm tak dlouho setrvati musil, až by vážné důvody pro jiný ráz dobytka rozhodly.

V druhé řadě zahrnovaly v sobě tyto obvody plemenné, jak je navrhla anketa, dobytek ustálených chovů, majících již jistou rázovitost, které dle mého úsudku jsou jediným pravým pokladem ku zvelebení čili ušlechtění našeho dobytka, po případě, přihlížíme-li k obvodu samému, k ušlechtění dobytka v určitém obvodu.

Konečně zahrnovaly v sobě obvody plemenné okresy takové, v kterých odchov mladého dobytka jest hlavním pramenem příjmů hospodářských a v nichž dovoz cizého dobytka plemenného se jediné za

účelem ušlechtění dobytka dosavadního provádí.

Okresy, v nichž nalézají se dobytek beze vší rázovitosti, na němž možno naléznouti známky všech možných plemen, kamž dováží se většinou dobytek užitkový, který pro plemenitbu nemá významu žádného (jako jsou na příklad polské krávy) a v němž jen málo ku plemenitbě schopného dobytka se odchovává, zařaděny v **obvod dobytka užitkového.**

Tím, že utvořen obvod užitkového dobytka, nebylo nikterak řečeno, že by v okresech tom plemenného dobytka nebylo nebo že by zde obvod plemenný povstati nemohl. Konstatovány byly již v návrhu **ostrovy plemenné**, místa to, v nichž družstva pro chov dobytka mají svou působnost. Současně podala anketa návrh, aby jakmile pro ten který okres zřídí se družstvo pro chov hovězího dobytka, okres ten považován byl za obvod plemenný. Z toho následuje, že, nebyli některý z

okresů s dobyt看 postrádajícím všeho směru odchovávaciho, s dobyt看 bezplemenným, vřaděn za obvod plemenný, že nebylo třeba toto brát tak příliš tragicky, naopak musí to býti považováno za pobídku k založení družstva pro chov dobytka, které jest nejlepším povzbuzovacím prostředkem ku povznešení našeho zanedbaného chovu v okresích tak zvaných s dobyt看 užitkovým. Tak bychom snad přiblížili se brzy k onomu ideálnímu cíli, že by na Moravě nebylo jedinného okresu, který by nebyl obvodem plemenným a celá Morava stala by se plemeništěm ušlechtilého dobytka, nemuseli bychom platiti cizině nejen za dobytek plemenný, ale i užitkový. Hovězího dobytka doveženo 83.773, vyveženo však pouze 46 920; jest tedy dovoz okrouhle o 48.000 skotů větší než vývoz v ceně 4,500.000 zl.*)

Na základě těchto zásad učiněn návrh

*) Viz brožurku c. k. zem. zvěrolékaře J. Rudovského v Brně.

na rozdělení Moravy na obvody plemenné a sice utvořeno 11 obvodů a to :*)

1. **Plemeniště dobytka kravařského**, k němuž náležeti měly okresy : Nový Jičín, Fulnek, část Hranic a Příbora.

2. **Rozšíření dobytka kravařského**, k němuž náležeti měly okresy : Mor. Ostrava, Mistek, Frenštát, Rožnov, Vsetín, Val. Meziříč, Libava, Dvorec, Sternberk, Sumperk, VizMBERK, část okresu Lipnického a Bystřice p. H., Hranického a Příborského.

3. **Plemeniště dobytka kravařsko-simenského**, k němuž náležeti měly okresy : Unčov, Mohelnice, Římařov.

4. **Plemeniště dobytka šenhengského**, kamž vřaděny okresy : Svitavy, M. Třebová, Zábřeh, Jevíčko. Silperk má se vyjádřiti, zda-li k obvodu tomu přistupuje.

5. **Plemeniště dobytka bernského**, kamž vřaděny okresy : Kunštát, Boskovice a část Tišnova.

*) Viz přiloženou mapku.

6. **Plemeniště dobytka bernského pro chov volů**, kamž vřaděny okresy: Žďár, Jihlava, Vel. Meziříčí, Třebíč, Nové Město, Bystřice na P., Vel. Byteš, M. Budějovice, části okresu Telečského, Dačického a Náměstkého.

7. **Plemeniště dobytka bernsko-raabského**, pro odchov volů, kamž vřaděny zbytky okresů telečského a dačického.

8. **Plemeniště dobytka raabského**, kamž vřaděny okresy Jemnice a Vranov.

9. **Plemeniště rázu slováckého**, kamž vřaděny hornaté části okresů: Strážnice, Uh. Ostroh, Uh. Brod, Vyzovice, jižní část Vsetína a Val. Klobouky.

10. **Plemeniště hanáckého rázu dobytka bernského**, kamž vřaděny okresy: Napajedla, Holešov, Kroměříž, Přerov, Olomouc, Litovel, Uh. Hradiště, části okresu Vyzovice, Lipník, Uh. Brod, a Bystřice p. H.

O b e c S t r á n í v okrese Uh. Brodském jest plemennou oasou plemene hornoinského.

11. Obvod dobytka užitkového, kamž vřaděny okresy: Brno, Blansko, zbytek Tišnova, Plumlov, Konice, Prostějov, Kojetín, Slavkov, Bučovice, Vyškov, Klobouky u Brna, Hroovice, část Náměště, Znojmo, Jaroslavovice, Mikulov, Krumlov, Židlochovice, Ivančice, Břeclava, Hodonín, zbytek Strážnice, zbytek Uh. Ostrohu, okres Zdoanky, Ždánice, Kyjov, část Náměště, a Tišnova.

Za ostrovy plemenné považovány Pohořelice a Rajhrad, mající působiště své částečně v okresích: Židlochovice, Mikulov, Krumlov a Ivančice.

Otázka následující, **jakých prostředků povzbuzovacích má se užití ku povznesení chovu dobytka v jednotlivých obvodech plemenných** zodpověděna následovně: Chov dobytka má se nově zákonitě upravit, dobytčí lichva se má potlačit, mají se ustanovit inspektoři pro chov dobytka, ve vhodných k tomu okresích mají se zřídit dvory pro odchov býků (na příklad na Slovácku pro slovácký

kmen). Zřízení kmenových stád, podělování telaty k chovu, podpora družstev pro chov dobytka a ničení tuberkulósy očkováním tuberkulinu. Udržování býků pro obce má se prohlásit za záležitost obce, zejména nemá být trpěno držení býků podle čísel nýbrž obec, jako taková, má mít sama držení býků pod svým dozorem.

Konečně dána ještě otázka: **Dle jakých zásad měly by se rozdělovati subvence pro chov hovězího dobytka.**

Vzhledem k tomu, že se má za to, že zemědělská rada pro Moravu brzy zařízena bude, ponechala anketa otázku tu ku rozřešení budoucí zemědělské radě.

Tento návrh ankety nebyl schůzí delegátů přijat. Mým přesvědčením však jest, že se bez plemenných obvodů neobejdeme, budeme-li chtít dobytek náš zvelebiti. Svoje tvrzení dovoluji sobě tuto také odůvodniti. Aby brožurka stala se přehlednou, omezil jsem se pouze na myšlenky aniž bych je široko rozváděl. Důvody ty jsou následující.

III.

Proč považujeme za potřebné, aby Morava rozdělena byla na obvody plemenné?

1). **Obvodem plemenným docílí se rázovitosti.** Rázovitostí touto vyrozumívám ustálené a vyrovnané tvary tělesné, které z potomka na potomka se přenášejí. Rázovitý dobytek vyniká současně svou dělností, kterou se kromě tvarů tělesných od ostatních bezrázovitých zvířat liší. Pro své ustálené tvary hodí se rázovitý dobytek zvláště dobře za dobytek plemenný, který jest ve vyšší ceně, než-li obyčejný dobytek bezrázovitý. Pro doklady není

třeba jíti daleko. Každému jest známo, že v krajích, kde jest ustálený chov, jest dobytek v mnohem vyšší ceně než jinde; jest to zejména naše Kravařsko a kraj hanáckého rázu bernského dobytka. Právě tato poslední okolnost, totiž vysoká cena rázovitého dobytka, nutí hospodáře, aby si rázovitý dobytek odchovali.

Příčina, proč jest rázovitý dobytek cennější, jest následující:

Snahou každého chovatele dobytka jest, aby měl ve svém chlévě nejen dobytek vyrovnaný, ale také jistým užitek nebo také jistým množstvím užitku, čili, jak pravíme, dělností vynikající. Další snahou chovatelovou jest, aby dobré vlastnosti, které u dobytka se objevily, dobytek i na dále podržel, možno-li, aby tyto dobré vlastnosti ještě dokonaleji u dobytka se vyvinuly.

Zkušenosti chovatelů dobytka dokazují, že se jen tehdy vyrovnaný dobytek udrží, když k chovu stejnotvárných ple-

menníků užíváme, plemenníků tedy takových tvarů, jaké máme ve svém vlastním chlévě. Podobně se to má i s užtkem nebo dělností. Tam, kde se plemeni mezi sebou skot jistým užtkem vynikající, udrží se jeho dělnost, ano může se i lépe vyvinouti, když na příklad vybíráme k chovu vždy dobytek, který nad jiné vyniká. Zkušenosti chovatelů dokazují dále, že rázovitý dobytek pravidelně přenáší své vlastnosti na potomky, následkem čehož můžeme s jistou pravděpodobností již napřed říci, že potomek ve svých vlastnostech mnoho od rodičů se lišiti nebude.

Tedy z té příčiny, že udržení dobrých vlastností dobytka a zlepšení vlastností těchto jest jedině u rázovitého dobytka možné, hledí chovatelé sobě rázovitý dobytek opatřiti; oni si ho ale hledí také zaopatřiti k vůli jistotě chovu.

Že tomu tak jest, dokazuje zřízení družstev pro chov dobytka, které vlastně nejsou ničím jiným, než obvodem ple-

menným, tak jak jsem ho na počátku definoval.

2). Obvodem plemenným docílíme takových vlastností dobytčích, jakých si přejeme. Směr chovu dobytka jest různý. Někde hledí se docílit dobytka dojného, jinde tažného, opět jinde krmného, konečně jsou také kraje, v nichž hledí se docílit dobytka plemenného. Tím úkol chovu ostatně vyčerpán není, neboť v některých okresích jeví se potřeba nejen dobytka dojného, nýbrž i tažného, nebo některou jinou dělností vynikajícího, tedy dobytka pro kombinovanou dělnost.

Dobytek dojný na příklad možno vychovati, když vybíráme ku chovu nejlepší dojnice, odstavujeme telata jen od nejlepších dojnic, vydojujeme do poslední kapky, obzvláště prvníčky, necháme u prvníček telata dlouho ssátí, vyživujeme, ošetřujeme a krmíme přiměřeně mladý dobytek i dorostlý atd. Takovým způsobem vyvinulo se plémě hollandské a povstaly dojně chovy i u jiných plemen, která jinak

dojností nevynikají jako na příklad u Shorthornů.

Dobýtek žírný, totiž takový, který vyniká dobrým masem, rychle se tučí a dobře zužitkuje málo cenné odpadky nebo i cennější krmiva, rovněž docílí se podobným výběrem a kmením. Takovým způsobem vychován dobytek jatečný v Anglii a Skotsku a j. zemích.

Tak možno podobně docíliti dobytka plemenného, dobytka to takového, který se zvláště výborně hodí k ušlechťování dobytka. Podobně též možno docíliti dobytka tažného, anebo dobytka pro kombinovanou dělnost, potřebujeme jen pracovati dle určitého plánu plemenného. Neurčíme-li si žádný cíl a nepracujeme-li určitým postupem, nedocílíme kýženého výsledku. Zřídíme-li si ale plemenný obvod a vytkneme-li obvodům těm nebo některým částem každého obvodu dle místních poměrů určitý cíl, můžeme skutečně u našeho dobytka takových vlastností docíliti, jaké se docíliti dají.

3). **Obvodem plemenným využitkuji se lépe subvence k zvelebení chovu hovězího dobytka.** Rozdělování subvencí na Moravě zavdalo v c. k. mor. hospodářské společnosti každoročně příčinu k rozčilujícím debatám. Dva protivné směry se vyvinuly: směr strany německé, který hájil zásadu, že subvence tam se mají poskytovat, kde chov hovězího dobytka nalézá se na vysokém stupni a druhý, strany české, dle něhož subvence rozdělovati se mají dle počtu krav po celé Moravě poměrně, při čemž odůvodňovalo se to tím, že všude na Moravě se může dobytek zvelebiti, jen bude-li snaha ta všude dostatečně podporována.

Nedá se upříti, že obě strany mají do jisté míry pravdu a nebylo by spravedливо, stavěti se výlučně na stanovisko jedné nebo druhé strany.

Otevřeně se přiznávám k náhledu, že subvence tam nejlépe bude působiti, kde již jest chov dobytka ušlechtěn a sice z důvodů následujících:

a) **Tam kde jest ušlechtilý chov, působí subvence nejjistěji.** Sledujeme-li dědičnost vlastností našich domácích zvířat, shledáme, že vlastnosti předků tehdy s největší pravděpodobností na potomky přecházejí, když jsou sobě oba plemenníci nejpodobnější a sice jak co do tvarů tělesných, tak co do vlastností. Zajisté každý mně přisvědčí, že největší podobnost nalezneme u zvířat ušlechtilých, téhož plemene, u zvířat vyrovnaných a rázovitých. Můžeme proto počítati u ušlechtilých kmenů dobytčích na jistý výsledek a když dáme tedy subvence do krajů takových, kde jest chov ušlechtěn, můžeme již napřed býti ujištěni, že subvence užitek přinese.

Naopak známo jest, že u zvířat bezplemenných, u nichž shledáváme tvary a barvy všech možných plemen, nejušlechtilejší býk nic nepomáhá, neboť u zvířat bezplemenných jen zřídka kdy potomek se vydaří. A i takový náhodou vydařený potomek pro chov dobytka má malou

cenu, protože potomkové jeho se opět vracejí k těm tvarům, z nichž pošli, čili jak pravíme se zvrhnou.

b) **Kde jest ušlechtilý chov, tam jest láska k chovu dobytka.** Ušlechtilý chov není nikterak pozhým výsledkem vysokých subvencí. Subvence jen napomáhají k docilení ušlechtilosti. Hlavní podmínkou jest a zůstane láska k chovu dobytka, rozumná plemenitba, krmení a ošetřování mladého dobytka a dobytka dorostlého. Do takového okresu, ve kterém obyvatelstvo nemá zálibu v chovu hovězího dobytka a nedovede ho řádně krmit a ošetřovat, můžeme dáti nejlepší plemeníky, předce zde bude dobytek zanedbaný a k plemenitbě neschopný. Jako každé odvětví hospodářské vyžaduje i chov své zvláštní opatrnosti a mimo to i záliby. Chov dobytka jest s obtížemi a často i s velkými nehodami spojen a patří k tomu skutečně záliba, aby chovatel vytrval při ušlechtilém chovu.

c) **Chovatel ušlechtilého dobytka**

zaslouží sobě subvence, protože takový chov jest nákladný. Mezi chovem obyčejného dobytka a dobytka ušlechtilého jest veliký rozdíl. Při chovu obyčejného dobytka užitkového předně máme méně cenný dobytek, nemusíme ho tak nákladně držeti a ošetřovati. Učiníme-li chybu při plemenění, nepadá tato tak na váhu. Onemocní-li neb uhyne-li obyčejný kus, nemusíme míti takových starostí, jako u mnohem dražších ušlechtilých plemenníků. Jediný příklad stačí na doklad tohoto tvrzení. Velkostatek Napajedelský vynikal v odchovu bernského dobytka nade všechny chovatele hovězího dobytka. On prodával 15—18měsíčního býka za 300 zl. a přece se mu chov ušlechtilého hovězího dobytka nevyplácel a to proto, poněvadž udržování takových plemenníků jest nákladné. Kdežtoby obyčejný rolník již ve 14 dnech — 3 nedělích tele odstaví a pak ho krmí čímkoliv, musí chovatel ušlechtilého dobytka tele 6 ano i 8 neděl živiti mateřským mlékem a pak ho musí opět dál pečlivě

krmit a ošetřovat, což mnoho peněz stojí a nelze se diviti, že 1½ roku starý býk neb i jalovice na 300 zl. přijde, kdežto za ten obnos 3—4 obyčejné krávy lze koupiti.

d) Chovatel ušlechtilého dobytka jest nucen zakupovati drahé býky. Jest-liže se jednou někdo vyšinul na výši požadavků ušlechtilého dobytka, ten nucen jest stále zakupovati čas od času býky nejušlechtilejšího druhu, jinak jeho chov jde nazpět. Kdyby se nejednalo o to, že bych musel obce veřejně zahanbiti, mohl bych zde vyjmenovat četné obce, které kdysi byly chvalně známy pěkným dobytkem, kdežto nyní o nich se ani nemluví.

Obec, která chová ušlechtilý dobytek zaslouhuje tedy vydatnější subvenci, než obec, která má dobytek obyčejný.

Obvody užitkového dobytka nemají býti vyloučeny ze subvencí, ale má se působit, by také v těchto obvodech účelněji subvencí se užilo. V odstavci přede-

šlém vysvětleno, proč právě přicházejí do kra-
jů s ušlechtilým dobytkem, zejména kde jsou
družstva pro chov dobytka s největší částí
subvence, ale viděti lze z tohoto odstavce
že obvody užité ze subvencí vyloučeny
nejdou a to ani tehdy ne, když nezřídí se
v okresech družstva pro chov dobytka.
Dle mého náhledu, aby se subvencí účelně
užilo, mělo by se pokračovati následovně:

Poněvadž stát při udílení subvencí
klade si podmínku, aby subvencí těch
užito bylo jen tam, kde jest chov dobytka
nejpokročilejší, ať užije se tedy státních
subvencí jedině pro obvody plemenné.
Země sice může si též své podmínky klade,
ale vyvinulo se to tak, že subvence zemské
rozdělovány všem okresům. Tento princip,
myslím, může se zachovati, ale rozdělování
peněz mohlo by se diti dle jiného způsobu
a to následujícího:

**Subvence na zakupování plemen-
ných býků poskytované ať se úplně
zruší.** Z vlastní zkušenosti jest mi známo,
že peněz subvenčních se v mnohých při-

padech zneužilo. Misto, aby se zakoupil
řádný býk, zakoupen býk mnohdy úplně
neschopný. Třeba však dáti také pravdě
průchoďu, že jest velmi mnoho čestných
výminek. Jsou to zejména obce Přerov-
ského obvodu výstavného, které nelitují
žádného nákladu a zakoupí ušlechtilého
býka, hodícího se pro jejich obec, za
každou cenu a kdyby měly pro něho jeti
až do cizozemska. V mnohých obcích
však, a to zrovna v těch, ve kterých jest
chov dobytka na nízkém stupni, se subvenci
těch přímo zneužívá. Tak mnohá komise
pro chov dobytka mohla by o tom vyprávěti.
Nyní se kontroluje užívání subvencí
přísněji než-li dříve a jest úmyslné zneu-
žití subvence řídké. Ale i při přísných usta-
noveních, jako vyplácení subvence po pod-
pisu reversu, závislost výplaty subvence od
prohlídky zástupců hosp. společnosti a p.
podmínky na výplatu subvencí kladené set
obcházejí, a tak se mnohá taková subvence
svým účelem úplně mine, a jest ona, jak jsem
již jednou podotknul, pouze vítaným pří-

spěvkem do obecní pokladny. Proto myslím, ať se tento způsob subvencionování raději zruší. Místo toho ať všechen obnos věnuje se na následující způsoby upotřebení subvencí:

Udílění odměn na výstavách. Zásluhou c. k. moravské hospodářské společnosti upraveno výstavnictví tak, že ve všech krajích Moravy výstavy se pořádají mohou. Na výstavách těch udílejí se odměny na býky, po případě též na jalovice vlastního odchovu. Rozhodujícím při udílení odměn jest neustranné posuzování na základě pointování. Následek toho jest, že po zásluze největší odměny dostane se chovateli nejpěknějšího zvířete. Tento způsob subvencionování chovu dobytka jest správný a spravedlivý, protože subvence připadne tomu, kdo má o zvelebení chovu skutečnou zásluhu. Tento způsob subvencionování prospívá však také celku, protože takovými výstavami odchovávají se plemenníci pro obce, chovatelé mají příležitost seznat pokrok v chovu dobytka

a jest jim taková výstava pobídkou k následování příkladů.

Zvlášt dobře působí méně cen sice, ale cen vysokých. Kdo ví, že má naději na vysokou cenu za býka a mimo to naději na vysokou odměnu, jinak se přičiní při odchovu mladého dobytka, jako když již napřed ví, že odměna nestojí ani za to, aby dobytek na výstavu vedl. Protože tedy výstavy tak prospěšně působí, měla by se největší část subvencí věnovat odměnám předně na býky vlastního chovu, pak jalevice a po případě i krávy vlastního odchovu.

Udílením subvencí na výstavy není žádný z krajů moravských zkrácen a přicházejí tedy subvence jak do obvodů plemenných, tak užitkových. Protože pak odměňování jsou jedině chovatelé, nepřicházejí subvence do rukou nepovolaných. Ten kdo nejvíce se přičiní, nejvíce dostane.

Udílání odměn na kmenová stáda.

Známo jest, že nejpěknější dobytek odchovává se v těch chlévích, ve kterých jest ušlechtilý, vyrovnaný dobytek. Vidíme to zejména na přerovských výstavách, že jisté osoby pravidelně odnášejí sobě první ceny. Měl jsem příležitost také nahlédnouti do chlévů chovatelů těch a přesvědčil jsem se, že celý chlév sestává vlastně z krav, z nichž každá byla by na každé výstavě odměněna.

V zájmu pokroku v chovu dobytka bylo by, aby takových chlévů bylo co nejvíce a mělo by se tedy hledět tyto dosíci subvencionováním kmenových stád. Za kmenové stádo může se prohlásiti dle poměrů toho kterého kraje jisté množství rázovitých krav a jalovic.

Také v tomto případě přijdou subvence jak do obvodů plemenných, tak užitkových. Čím kde víc bude chlévů s rázovitým dobyt看, tím více tam přijde subvencí. Zde se tedy zase odměňuje po zásluze snaha po zvelebení dobytka.

Udílání odměn buď při nucených okresních výstavách obecních býků, nebo při licencování býků. V některých zemích zavedeny jsou nucené výstavy obecních býků, při kterých příležitosti udílí se jim licence ku připouštění. U nás, jak známo, objíždějí komise pro chov dobytka jednotlivé obce a po znalecké prohlídce udílí až do příští objíždky licence. Prvý způsob jest pohodlnější pro komise, druhý pro obce. Prvý způsob má však nepopíratelné výhody před druhým. Komise má všechny býky pohromadě a může je nejen dobře posouditi ale také klasifikovati podle dobroty neboli jakosti.

Obce, které mají nejlepší býky, mohou při této příležitosti obdržeti odměnu. Tím, že by se zrušilo nynější rozdělování subvencí na býky, nepřišly by obce o tyto subvence, ony by je obdržely zase, jen že jiným, spravedlivým způsobem. Čím více by se která obec přičinila, čím víc by na býka vynaložila, tím víc by dostala při licencování býků. Tento způsob měl by

ještě tu výhodu, že licencování bylo by veřejné, rolníci sami by se v posuzování cvičili a obce byly by morálně nuceny, lepší býky zakupovati, neboť čest každé obce toho žádá, aby s hanbou, po případě i s veřejným pokáráním neodešla. I nyní dostávají ony obce, které nemají řádné býky, i důtky. Obce si z nich mnohdy nic nedělají, na mnoze to ví jen starosta, tak by to však věděl celý okres a to myslím, že by bez patrného účinku nebylo.

Jedinou vadu má tento způsob, že přivádění starších býků do okresního místa výstavy s jistými obtížemi spojeno jest. Byl jsem však na mnohých výstavách a bylo tam více starých býků, aniž by to bylo činilo nepřekonatelných obtíží.

Býk sice má vrozenou divou letoru, která, když se býk rozlobí, i člověku může být nebezpečnou, ale i krvelačný tygr dá se zkrotit. Vlidným zacházením stává se býk tak krotkým, že bez nebezpečí každý cizí člověk k němu přistoupiti může. Těch případů, že by býk cizího člověka nesnesl,

jest málo. Více obtíží působí vedení býka, který k vůli opatrnosti spoután býti musí a v poutech často nerad chodí a tu dvojím způsobem také tuto obtíž přemůžeme, když býka na vůz naložíme a na místo převezem, nebo hned z mládí učíme býka převáděti z místa na místo na nosním kroužku. Zejména cvičiti by se mohli při vodění na pastvu, do rejdiště a ku kravám.

Aby se tyto způsoby udílení subvencí se zdarem provéstí mohly, bylo by však podmínkou :

Nestranné znalecké posuzování vystavených býků a kmenových stád. Pro posouzení nestranné jest první podmínkou, aby posuzovatel nevěděl, komu náleží vystavené zvíře. Na našich výstavách již se to také vžilo. Posuzovatelé obdrží knížky posuzovací, kdež naznačena jsou jen čísla vystavených zvířat ne ale majitel. Až klasifikace se provede, teprv doví se posuzovatelé, komu vystavené zvíře náleží. Posuzovatel nesmí míti na tom, komu která odměna připadne, žádného zájmu.

Proto ve Švýcařích na příklad musí být posuzovatel z jiného kantonu; u nás musel by být z jiného okresu. Mezi vystavovateli nesmí být žádný příbuzný posuzovatelův.

Posuzování musí však také býti z n a l e c k é. Proto musíme klásti požadavek na znalce, by byli vyškoleni. Oni mohou být vyškoleni ve zvláštních kursech pro zvelebení dobytka. Každý ze znalců má věděti, v jaké vzájemné souvislosti jest tvar tělesný a dělnost zvířecí. Zejména mají mu být známy tvary každé části tělesné a má znáti výhody a vady jednotlivých tvarů těchto. Mimo to mají mu být známy všechny soustavy posuzovací, aby nikdy nebyl uveden při praktickém posuzování do rozpaků.

Při posuzování na výstavách největšího rozšíření došla soustava tak zvaná pointovací. Každé části tělesné přiřkne se totiž jisté nejvyšší číslo, které se tehdy té části tělesné dá, když jest ona část těla úplně bezvadnou. Čím špatnějnější

jest ona část těla, tím nižší číslo se přirčne. Na příklad hrud' hluboká široká a dlouhá, s pěkným kohoutkem na páteři za krkem při soudkovitě vyklenutých žebrech, obdrží číslo 20. Hrud', která má rozměry hloubkové, šířkové a délkové jen tak tak vyhovující, obdrží 10. Hrud' nízká, jinak dost dlouhá a hluboká, 8 atd. Tak posuzuje se každá důležitější část tělesná. Číslo se sečtou dohromady a celkový součet vyjadřuje hodnotu zvířete. Čím součet jest větší, tím jest zvíře lepší a naopak. Může se stanovit, že zvíře musí míti jistý nejmenší počet bodů, aby mohlo být odměněno.

Může se ale také stanovit, že obnos peněžní rozdělí se podle počtu bodů, nad tento průměr ustanovený.

Při praktickém posuzování vyvinulo by se to následovně: Dejme tomu, že by pro výstavu věnováno bylo celkem 500 zl. a vystaveno by bylo 100 býků, kteří by měli býti posouzeni 3 znalci (při licenco-

vání býků jsou tři znalci) a vztahovalo by se to na okres, mající 100 obecních býků. Nejvyšší možný počet bodů, jaký může dostat jeden býk od jednoho znalce byl by 70, tedy od tří 210; nejnižší, aby mohl dostat odměnu 42, tedy ode tří 126. Každý býk nad 126 má nárok na odměnu; bylo by jich na příklad 33, a měli by nad 126 dohromady 1340 bodů. Z toho vypočítá se, že na jeden bod vy-
padne 37 krejcarů. Býk, který má 10 bodů nad počet, obdrží 3 zl. 70 kr. odměnou, ten který jich má 60, obdrží 22 zl. 20 kr. Nejvyšší možný počet v tomto případě by byl 84 bodů a obdržel by pak 31 zl. 08 kr. Obnosy ty připadly by ošetřovatelům obecních býků.

Když bychom nechtěli oněch 500 zl. rozdrobit na tolik částí, potřebujeme jen zvýšiti onen nejmenší počet bodů, na příklad z 42 na 50—60 a pak bude těch vyvolených býků jen 5—10—15, v kterémžto případě by připadly peníze do obecní pokladny, jako subvence na býky.

Při konkurenci kmenových stád doporučuje se nižší číslo a případly by obnosy chovatelům krav a jalovic.

Ve všech těchto případech obdrží subvenci ten, kdo nejvíc se v chovu dobytka přičiní, ať se nalézá již v obvodu plemenném neb užitkovém a proto nemohou býti ani v tomto případě chovatelé v obvodech užitkových proti rozdělení Moravy na obvody plemenné. Naopak cestou touto ušlechtí si svůj dobytek co nejrychleji tak, že v brzku mohou býti zařaděni do obvodů plemenných a jsou pak účastni mimo subvence zemské, také subvencí státních.

Konečně zbývající část subvencí zemských věnovala by se na:

Podporu družstev pro chov dobytka a vedení plemenných knih. Na více místech této úvahy poukazují na družstva pro chov dobytka a na plemenné knihy. Myšlenka

zařízení družstev pro chov dobytka se u nás teprv v době nejnovější ujímá. V zemích s pokročilým chovem skotu jsou již dávno zařízení a jsou příčinou, že se skot nejen zvelebil, ale na výši hospodářských požadavků udržuje a stále zvelebují. Členové družstva používají k chovu jedině býků od znalců družstva vyvolených. Býk nesmí být připuštěn leč ku krávě člena družstva a to s podmínkou, že také i kráva jest od znalců družstva za schopnou uznána. O býku a kravách členů vedou se pečlivé zápisky. Co se k chovu nehodí, ihned se vyloučí. Plemenitba provádí se tedy v družstvu pod znaleckým dozorem, následkem čehož se dobytek ve směru žádaném soustavně zdokonaluje. Toto vše jest arci s nákladem spojeno, který ale nese bohaté ovoce, proto zasluhují družstva pro chov dobytka s plemennou knihou nejvydatnější podpory.

4). **Přáním chovatelů méně ušlechtilého dobytka má býti, aby povstaly ob-**

vody plemenně s dobyt看 ušlechtilým. Každý kraj nemůže se zabývat chovem ušlechtilých plemeníků. Za doklad k tomu uvedu jen okolí velkých měst a naši nejúrodnější část Hany. Kdo v okolí velkých měst chce mít velký výnos z chovu dobytka, zabývá se čistým mlékařstvím. Nakoupí dobrých dojníc a když jsou vydojeny, prodá je na jatky a i když dojnice několik let ve chlévě podrží, neodchováva telat, nýbrž rovněž na jatky je odprodává. Tím nejen že se chovu dobytka neprospěje, nýbrž se mu uškodí. Kraje takové jsou tedy pro chov dobytka úplně bezvýznamny; subvence, která do takových obcí přichází, jest peníz bezúčelně vyhozený. Ve zmíněných úrodných okresech Hané jsou řepa a ječmen hlavními plodinami. Jsou-li dobré roky, vynesou tyto plodiny mnohem více, nežli chov dobytka a nikdo nemůže mít to tamějším rolníkům za zlé, že se věnují oněm plodinám místo chovu dobytka. Takových přirozených příčin, proč chov dobytka v některém kraji

jest na nižším stupni, jest více, zde rovněž nejsou subvence nic platnými, protože rolníci opět a opět obracet se budou ku svým výnosným plodinám. Kraje takové, které z jakékoli příčiny ušlechtilý dobytek chovati nemohou, jsou půdou pro dobytek neplodnou, do kteréž můžeme seti nejdrahoccennější semeno a přece vzroste rostlina jen zakrnělá. Tím arci není řečeno, že by tato neplodná půda nemohla býti zúrodněna a že by tam nemohla bujná rostlina bohaté plody nésti. Na přímý dotaz p. Dr. Perka neváhal jsem otevřeně říci, že na celé Moravě může se odchovávat ušlechtilý dobytek, když se upotřebí k chovu řádných krav a býků. Plemenníci musejí být však také tak vychovávání, krmení a ošetřování, jak toho ušlechtilý chov vyžaduje. Otázka jest však, jestli chovatelé v krajích s chovem zanedbaným se také k vysokému nákladu na chov a k pracnému odchovu odhodlají, když mají z jiného větší

příjem než z hovězího dobytka. Jestli ne, pak jest subvence sice vítaným příspěvkem do obecní pokladny na vydržování pro ně nutného zla — plemenného býka, ne ale prostředkem ku povznesení chovu dobytka.

Všude arci není to s chovem dobytka tak smutné, přece ale mnoho jest okresů, které nemohou tak nákladně provozovat odchov mladého dobytka, jako okresy s ušlechtilým dobyttem. Následkem toho nemohou tyto okresy ve svém obvodu lepších plemenníků sobě zakoupiti a musejí sobě přát, aby měly někde nějaký kupní pramen ušlechtilých býků.

Zřízen-li jest takový obvod, pak vyhoví se přání mnoha chovatelů dobytka; a v návrhu ankety takové obvody skutečně jsou.

5). **V plemenných obvodech zvýší se cena za dobytek k chovu i užitku určený.** Hned na počátku tohoto pojednání upozornil jsem, že v obvodech s ušlechtilým, rázovitým dobyttem jsou plemenníci dražší

než v obvodech s dobyt看 obyčejným. To neplatí však pouze o dobytku plemenném, nýbrž všeobecně o veškerém hovězím dobytku toho kraje. Neboť v obvodu, kde jest dobytek ušlechtilých tvarů, jest zároveň dobytek vynikající dělností, buď dojností nebo schopností k výkrmu čili žíru, nebo k tahu, nebo má v průměrném vývoji všechny tyto vlastnosti dohromady.

Každý plemenný obvod může sobě dle svých poměrů vychovati takový dělný, jistým užitekem vynikající dobytek a může tím zvýšiti cenu svého dobytka, aniž by zvýšil náklad na dobytek. Tím zvýšil by se národní majetek rolnictva moravského značně. Morava čítala dle posledního sčítání dobytka 645.199 skotů v okrouhlé ceně 64½ milionu zlatých. V celkovém průměru není nesnadno zvýšiti cenu dobytka o 10%, což znamenalo by zvýšení ceny moravského dobytka o **6 milionů zlatých** a kdyby následkem účelného chovu se každý skot jen o 1 zl. zdražil, přec by to byl přírůstek 645.199 zl. Věru

špatný by to byl hospodář, který by si netroufal zvýšiti cenu 1 skotu ne o 1 zl., ale o 10 zl. Myslím, že kdybychom na této cestě svépomoci pokračovali, že by nám nebylo ani potřebí subvencí.

6). **Plemenné obvody jsou s to, zameziti dovoz cizého dobytka plemenného a umožniti vývoz.** Již jedenkrát jsem uvedl, že do Moravy přiváží se okrouhle o 48.000 skotů víc než se vyváží a že cena dovezeného skotu obnáší okrouhle 4½ mil. zl. Není pochybnosti o tom, že, kdyby se na Moravě více ušlechtilého dobytka chovalo, jaký právě v plemenných obvodech docíliti se dá, bychom se bez dovozu plemenného dobytka z cizozemska úplně obešli. Naopak stoupla by pověst našeho dobytka tak, že by k nám kupci z daleka přicházeli. Již nyní na příklad jest poptávka po ušlechtilém dobytku našem až v Rusku. Poptávka stala by se vždy čilejší, když bychom v chovu pokračovali. Tím stal by se chov dobytka výnosnějším, odchovávalo by se ho více, tak

že by se poměr obrátiti mohl a my o více než za $4\frac{1}{2}$ milionu zlatých dobytka bychom vyvezli než přivezli.

7). **Plemenné obvody** byly by ostatním okresům pobídkou, by sobě také plemenné obvody zařídily. Jak známo, zařaděny mezi plemenné obvody ty okresy, které již v chovu dobytka vynikají a ku chovu dobytka obzvláště se hodí. Nebylo to sice anketou vysloveno, ale bylo by se to pravdě podobno vytvořilo, že většina subvencí by byla přišla do obvodů plemenných a to právem. Plemenné obvody soustřeďovati budou svou činnost v družstvech pro chov dobytka a ve výstavách, spojených s odměňováním nejlepších skotů. Naše výstavy dokázaly, jak prospěšně působí na zvelebení chovu skotu. Zajisté by se tím výsledkem pochlubiti nemohly, kdyby nebylo četných a vysokých odměn, které měli k použití. Jeví se tedy potřebou, poskytovat velkou část subvencí na výstavy. Ve Svýcarech na

příklad více než $\frac{2}{3}$ subvencí se používá na výstavách, ostatní na podporu družstev pro chov dobytka. Rozdělování subvencí na zakoupení býků, jak se provádí u nás, jest tam věcí neznámou. Druhým prostředkem ku zvelebení chovu dobytka jsou družstva pro chov dobytka, spojená s plemennou knihou. Tato zasluhují podpory největší, neboť zde odchovává se skot dle určitého plánu. Všude, kde zřízena družstva pro chov dobytka, která vyvíjí pravidelnou činnost, ušlechtil se dobytek v krátké době mírou netušenou.

Protože tedy do obvodů plemenných více přijde subvencí, než do okresů jiných, protože pak jest chov dobytka v okresech takových výnosnější a dobytek jest cennější, budou plemenné obvody jiným okresům pobídkou, aby se plemennými obvody staly. Ony se plemennými obvody státi mohou, neboť dle návrhu ankety uzná se okres

za obvod plemenný, jakmile se zřídí v okrese okresní družstvo pro chov dobytka.

Podotýkám hned, že družstvo nesmí být jen pouhou formou ku přijímání subvencí, nýbrž, že se musí vykázáti činností. Třeba jest stanoviti, jakmile kterékoli družstvo v obvodech plemenných po 3 leta nemůže se vykázáti žádnou činností, že se mu subvence odejmou a tak přirozeně přijdou subvence vždy tam, kde se o chov dobytka chovatelé skutečně starají.

8). **Zájmy jednotlivých okresů nej-lépe jsou hájeny v obvodech plemenných.** Prohlašuji se přímo za stoupence decentralisace v chovu dobytka. Zrovna tak, jako nepovažuji za vhodné, dělati jednotné zákony zemědělské pro celou říši Rakouskou, nepovažuji za vhodné, dělati jednotná ustanovení, týkající se chovu dobytka pro celou Moravu. I na Moravě jsou okresy tak různorodé, že to, co platí pro jeden okres, nemusí, ano i nemůže

platiti pro okres druhý. Ustanoví-li se plemenné obvody pro okresy stejnorodé, zajisté že tyto, nejlépe znajíce své poměry, nejlépe je dovedou uhlájeti. Ony si udělají svá ustanovení, jak budou pokračovati ve zvelebení chovu dobytka a nejvhodněji rozdělí jim přidělené subvence.

9). **Chovatelé dobytka uznávají sami princip obvodů plemenných.** Obvody plemenné vyvinuly se vlastně již nevědomky anebo i vědomě v různých okresech moravských, jen že nebyly plemennými obvody pojmenovány. Tak na příklad vytvořily si výstavy přerovské svůj obvod plemenný soustavným odměňováním bernských a bernskokravařských býků, čímž docíliti chtěly jednotného rázu dobytka v celém okolí. Různá družstva pro chov dobytka po Moravě zařizovaná jsou vlastně plemenné obvody. Každý hospodářský spolek, který se skutečně o povznešení chovu dobytka svého okresu staral, tvořil vlastně obvod plemenný. Vidět z toho, že myšlenka obvodů plemenných není nová,

nýbrž že se myšlenky té dávají jen vhodnější formy.

Obvody plemenné mají podklad přirozený. První podmínkou, aby se dobytek v tom kterém kraji se zdarem chovati mohl, jest, aby se do kraje toho hodil. Jsou plemena dobytčí, která se v jistém kraji znamenitě osvědčují, převedená však do krajů jiných se zvrhnou a neposkytují užitek jaký bychom od nich čekali mohli. Dobytek musí být, jak pravíme chovatelsky životním podmínkám přizpůsoben, nebo alespoň musí mít vlohy k tomuto přizpůsobení. Snahy zvelebiti náš domácí dobytek dobyt看em cizozemským jsou na Moravě již dávno. Tolik však lze říci, že jedině bernský dobytek trvale se u nás udržel. Všechna ostatní plemena buď již vymizela nebo mizí, tak že za nedlouho povedou se jen v seznamu bývalých plemen na Moravu přivezených. Není jich také co litovati, htoovati dlužno jen škod, které způsobila. Oni jsou vinni onou strakatinou a bezplemenností jakou v četných okresích

nalézáme. Jsouce sobě toho vědomí, museli jsme se jediné prohlásiti pro přirozené rozdělení Moravy na obvody plemenné, totiž na základech stávajícího rozšíření hovězího dobytka. Anketa toto rozdělení navrhnouti mohla proto, že členové ankety Moravu za příčinou popsání plemen hovězího dobytka pro spis, který c. k. ministerstvo vydá procestovali a mimo to měla po ruce statistická data všech obcí moravských.

V obvodech dobytka kravařského, šenhengstského, bernského, rabského, slováckého a hanáckého, jest zmíněný ráz dobytčí bez toho rozšíření a čistokrevně chován. V obvodu označeném, jako rozšíření kravařského plemene bez toho jest dobytek s kravařským skotem silně promíchán a pokud nám známo si ho i obyvatelé okresů přejí. Tak jest to také i s ostatními obvody do nichž navržené plémě dobytka dobře se hodí.

10). Každý povzbuzovací prostředek nejúčinněji bude působiti v obvodu ple-

menném. Anketa doporučuje zejména následující prostředky ku zvelebení chovu hovězího dobytka: Zákon ku zvelebení skotu s předpisy o plemenitbě, ustanovení inspektorů dobytkařských, zařízení dvorů pro odchov býků, postavení kmenových stád, rozdělování telat k chovu, zejména za příčinou zamezení lichvy dobytčí, podporování družstev pro chov dobytka, vykořenění tuberkulosity na základě očkování tuberkulínem. Udržování plemenných býků prohlášeno má býti za záležitost obecní.

Nedá se upříti, že dosavadní zákon o zvelebení chovu dobytka jest nedostatečný a že třeba jest v tom ohledu důkladné revise. Nechci se do podrobností již nyní pouštěti, jen na dvě ustanovení takového zákona dovolil bych si již nyní upozorniti, které myslím, že by v novém zákoně měly býti, totiž: že v obcích, v nichž jest dobytek jistého rázu, nesmí být připuštěn býk nějakého cizího rázu, který se nikterak do obce nehodí, na př. v kraji hanáckém nesměl by být při-

puštěn za obecního neb i soukromého býka k veřejnému používání býk plemene hornoinnského nebo holandského a j. podobných plemen, majících zcela jinou barvu a zcela jiné tvary než jest domácí.

Okrešy vyškovský, prostějovský, kojetínský, konický a j. trpí mnoho dovozem polských krav, jimiž se domácí chov přímo kazí a ta bych si přál, by zákonitě bylo ustanoveno, a by na žádnou takovou krávu licencovaný býk připuštěn býti nesměl. Takové a podobné ustanovení zákonitě dá se nejlépe pozorovati a prováděti v obvodech plemenných.

Rovněž tak jest to se všemi ostatními povzbuzovacími prostředky. Budou-li ustanovení dobytkářští inspektoři, budou přirozeně poděleni o své obvody právě těmito obvody plemennými. Rovněž kmenová stáda, dvory pro odchov býků atd. přirozeně by rozděleny byly po obvodech plemenných.

11). Následek zřízení obvodů plemenných byl by intensivnější chov ho-

vězího dobytka a pěstovalo by se více pícejších plodin, což bychom si mohli vřele přát a sice z příčin následujících. Čím více se bude pěstovati pícejších plodin, tím méně bude plochy, která se věnuje obilnictví a řeparství a nenastane taková nadprodukce zejména řepy, čímž se krise cukerní sice nezamezí, poněvadž tato má jiné příčiny, přece však lokální cena cukrovky tím stoupnouti může a též i obilí nebude tak laciné. Hospodáři budou mít více hnoje, budou mít úrodnější pole a větší výtěžky.

12). **Obvody plemennými nejsou ohroženy hospodářské zájmy žádné z obou národností na Moravě.** Nedá se upříti, že při dosavadním způsobu rozdělování subvencí velká část zejména subvencí státních se dostala do krajů německých a může se říci, že velká část krajů českých byla následkem toho nesprávedlivě odstrkována. Proto jsem se nedivil nedůvěře českých delegátů v nové obvody plemenné, jimiž dle jejich mínění křivda ta

přímo uzákoněna býti měla. Myslím však, že to bylo pouhé nedorozumění.

Na základě anketou utvořených obvodů navrhl sice ústřední výbor rozdělení subvencí pro rok 1897, protože dosud jiné instituce na Moravě není, ale návrhy ty nejsou dle mého náhledu do budoucnosti závazné. Sbor delegátů také jednomyslně ponechal rozhodnutí to příští zemědělské radě. Zemědělská rada jest to, která nám právě zaručuje, že obvody plemennými nejsou ohroženy naše národnostní zájmy hospodářské. Dle osnovy zákona o zemědělské radě pro Moravu rozdělí se subvence dle počtu obyvatelstva a poplatní síly na obě sekce zemědělské rady. České sekci připadne tedy jistý obnos bez ohledu na to, má-li jaké obvody plemenné nebo ne, zrovna tak jak u německé na tom nebude záležet, kolik jest obvodů plemenných při rozvrhnutí celkové summy subvenční pro kraje německé. Německý odbor zemědělské rady užije subvencí těch, jak za dobré uzná, rovněž jako český.

Toť jsou moje důvody, pro které jsem v anketě pro zařízení plemenných obvodů hlasoval a přeji si, by chovatelé o otázce té uvažovali a nenechali myšlenku tu padnout, ona nás zajistě dle mého přesvědčení povede k cíli a myslím, že také český odbor zemědělské rady nejlépe nžije subvencí určených pro chov hovězího dobytka, když užije jich ve spojení s obvody plemennými.

Rozdělení země Moravy

v

obvody pro plemenitbu a pro chov užitečného dobytka hovězího

podle usnešení enkety ze dne 3. března 1897.

I.		Plemeniště dobytka kravařského.
II.		Obvod rozšíření dobytka kravařského.
III.		Plemeniště dobytka kravařsko-simmentálského.
IV.		Plemeniště dobytka šenhengstského.
V.		} Plemeniště dobytka bernského.
VI.		
VII.		Plemeniště dobytka bernsko-raabsského.
VIII.		Plemeniště dobytka raabsského.
IX.		Slovácký ráz.
X.		Hanácký ráz.
XI.		Obvod dobytka užitečného.

Sídlo družstva pro plemennou knihu dotýčného soudního okresu podtrhnuto jest červeně, sídlo okresního úřadu politického černě. V některých smíšených okresích stávají dvě družstva pro plemenné knihy.

V obvodu III. a VII. má býti prozatím každé obci na vůli ponecháno, rozhodnouti se pro chov dobytka kravařského nebo simmentálského, potažmo bernského nebo raabsského. Avšak při zvoleném jednou rázu dobytčím má se setrvati.

V obvodu pro chov dobytka užitečného má se chovati červenostrakatý ráz dobytčí (bernský, kravařský, šenhengstský), nebo dobytek simmentálský, a možno zejména působiště družstev pro plemenné knihy pokládati za ostrovy plemenné.

Obvod VI. vyznamenává se značným odchovem volů, obvod X. odchovem mladých býků.

Pod názvem dobytek bernský a simmentálský rozuměti jest u nás odchované potomstvo těchto rázů dobytčích.